

Muzsikáló gyerekek

Írta: Mandel Róbert

Zenei szerkesztő: Derera Éva

Szakértő: Forrai Katalin

Szerkesztette: Fehér Judit

Fényképezte: Hász András

Közreműködtek a Fővárosi III. kerületi Általános Iskola
tanulói.

Tanár: Bollobás Boglárka

Első ízben, kísérletképpen jelentetünk meg a zenei nevelés segédeszközéül hangosított diafilmet. Célunk az, hogy kedvet ébresszünk a gyerekekben a zene és a muzsikálás iránt. A hangfelvételen azoknak a 7–14 éves gyerekeknek játékát halljuk, akiket a képen látunk. Úgy véltük, az ő zenélésük közelebb hozhatja a gyerekekhez a muzsikálás örömét. Szeretnénk, ha a filmet néző, hallgató gyerekek azt éreznék, hogy nekik is érdemes megpróbálkozni ezekkel a hangszerekkel, hiszen itt nem csodagyerekek bravúrjáról van szó.

Sokféleképpen lehet hasznosítani ezt a diafilmet a zenei nevelésben és ismeretterjesztésben. A képek és a zenei anyag szinkronvetítésén kívül a diapozitívek és a hangszalag külön-külön is felhasználhatók. A képeken nincs szöveg, így jól alkalmazhatjuk a hangszerek felismertetésére, jellegzetességeik megfigyelésére, esetleg játékos vetélkedők rendezésére. A hangszalagot is használhatjuk önmagában, például hangszerek hangjának bemutatására vagy zenei részletek azonosítására.

A figyelmet arra is felhívhatjuk, hogy egyes hangszereken (pl. zongora, furulya) már a kisgyerek is megtanulhat játszani, míg másokat (oboa, fagott, klarinét, kürt stb.) csak a nagyobbak tudják megszólaltatni.

A hangszerek rövid ismertetése után a képek címjegyzékét közöljük – a rajtuk látható hangszerek nevével –, valamint a felvételen megszólaló zeneműrészlet szerzőjét és címét. A képváltásokat megkönnyíti a szalagon felhangzó hárfajel.

Bár filmünket elsősorban az óvodás és az általános iskolás korosztálynak szántuk, reméljük, nemcsak tanárok, de hozzáértő közművelők kezében is hasznos segédeszköz lesz.

1–2. Ehhez a diafilmhez zeneiskolások nyújtottak segítséget. Bemutatják, és meg is szólaltatják hangszereiket. A film nézői között bizonyára lesznek olyan gyerekek, akik már tanulnak valamilyen hangszeren játszani. A film alkotóinak nem az volt a célja, hogy teljes képet nyújtsanak egy-egy hangszercsaládról. A legismertebb és leggyakrabban hallható hangszereket mutatják be képen és hangban. Reméljük, lesznek olyan gyerekek, akik filmünk nyomán

maguk is kedvet kapnak a muzsikálásra, vagy legalább felismerik a hangszereket, és ismerősebben mozognak majd a zene világában.

3–4–5. A zongora

A zongora húros hangszer, amelynek minden egyes hangját – egy billentyű segítségével mozgatható – kis kalapács üti meg. Nagy hangterjedelme miatt akár egy egész zenekart is helyettesíthet, ezért a zeneszerzők sok művet írtak csak zongorára. Ez a hangszer a zeneirodalomban több feladatot lát el: mint zongoraversenyek főszereplője vagy mint más hangszer kísérője. Számos "négykezes" zenemű is van: tehát ugyanazon a zongorán két muzsikus játszik egyszerre.

6. A hegedű

A vonósok családjának legismertebb tagja a hegedű. Szinte minden zenekarban vagy kisegyüttesben vezető szerepe van, de egyedül – szólóban – is gyönyörű a hangja. Vonó segítségével szólaltatják meg, az áll alá szorítva játszanak rajta. Több méretben készítik. A nagy művészek különleges fából készült, szép hangú, drága „mesterhegedűkön” játszanak.

7–8. A gordonka

A gordonka is vonós hangszer: mérete miatt nem az áll alá szorítják, hanem a földre támasztják, a két térd közé. A hegedűcsaládnak ezt a mélyen zengő hangú tagját legtöbbször nagyzenekarban vagy vonósnégyesben hallhatjuk. Szólhat önállóan, zongorakísérettel vagy egy másik gordonka társaságában.

9–10. A klarinét

A klarinét fafúvós hangszer, amelyet egy nádból készült, rezgő nyelvcskével szólaltatnak meg. A hangok magasságát, a hangszer csövén lévő lyukak elfedésével lehet

megváltoztatni, részben az ujjak, részben a billentyűk segítségével. A klarinét megfúvása nem könnyű feladat. Annak, aki ezt a hangszert választja, korán kell elkezdenie a tanulást, hogy idejében hozzá szokjon szervezete a megfúvás nehézségeihez. Fúvószenekarokban olyan fontos dalamhordozó szerepet kap a klarinét, mint a szimfonikusoknál a hegedű. Zongorakísérettel is, önállóan is sokszor hallhatjuk.

11–12–13–14–15. A fuvola és a piccolo

A fuvola az egyik legősibb hangszer. Állatok csontjaiból készült elődjeit már az ősember is használta. A hangszert megfújáskor az arc előtt keresztirányban tartják. A zenei hang úgy keletkezik, hogy a fából vagy fémből készült cső egyik végéhez közel eső nyílásra ráfújják a levegőt, és az kettéoszlik az éles peremen. A hangok magasságát a klarinéthoz hasonló billentyűszerkezettel lehet változtatni. A fuvolacsalád legkisebb tagja a piccolo. Szerkezete és megfújása azonos a fuvolával, de a hangszíne és a hangmagassága élesebb, fényesebb. Minden zenetörténeti korszakban előfordul mint különböző zenei együttesek tagja vagy mint szólóhangszer.

16–18. Az oboa

Az oboa fafúvós hangszer, kettős rezgőnyelvel szólal meg. Különlegesen tiszta, éles hangja minden zenekarban azonnal felismerhető. Megszóltatása a fúvós hangszerek közül a legnehezebb, mert minden az ajkak tartásától és feszítésétől függ. Gyakorlott játékosokkal is előfordul, hogy a hang nem szólal meg azonnal. Játék előtt a nádnyelvet vízbe kell áztatni, és ha nem elég nedves, nehezen lehet rezgésbe hozni. Az oboa igen régi hangszer, már évezredekkel ezelőtt, az ókorban is használták. Mai formáját kétszáz évvel ezelőtt nyerte, billentyűit a mai napig tökéletesítik.

17–18. A fagott

A fagott a legnagyobb méretű fafúvós hangszer. Az oboa rokona, ugyancsak kettős nádnyelvel szólal meg, csöve

azonban jóval hosszabb, ezért csak kétrét hajlítva használható ez a hangszer. Jellegzetes hangja semmivel nem téveszthető össze. Szimfonikus zenekarban és fúvóegyüttesben is használják. Az oboával párosítva, zongorakísérettel is gyakran hallhatjuk.

19, 27, 29. Az énekhang

Az énekhang a legősibb „hangszer”. A hangszálak rezgésbe jönnek, mint egy húr, és így szólal meg a legváltozatosabb színű és terjedelmű „hangszer”, az emberi hang. A zeneileg képzett emberi hang fontos helyet kap a zeneirodalomban. Gyermekkortól idős korig, az egyszólamú énektől a kórusig végigkíséri az életünket az éneklés, és mindig örömet találunk benne.

20–21. A furulya

A furulya hasonlóan szólal meg, mint a fuvola, csak itt a befúvónyílás helyén egy kész síp van. A hangot nem közvetlenül az ajkakkal kell képezni, ezért kevesebb a lehetőség a hangszínek változtatására, mint a fuvolánál. A szájrész elhelyezkedése miatt a furulyát játék közben függőleges helyzetben tartják. Kellemes, tiszta hangja van, könnyű megszólaltatni, így a legkisebbek is tudnak rajta játszani. Iskolákban sokan tanulnak furulyázni. A gyerekek olykor kettesben játszanak kis darabokat, de gyakori a furulya-zenekar is.

22–23. A klasszikus gitár

A gitár pengetős hangszer. Évszázadokkal ezelőtt elődjein madártollból vagy csontból készült pengető segítségével játszottak, ma pedig ujjal, illetve körömmel pengetik a gitár húrjait. Mint népi hangszer, elsősorban Európa déli részén és Amerikában terjedt el. Könnyűzenei kísérőhangszerként az egész világon ismerik. A klasszikus gitár a világ összes hangversenytermében ünnepelt hangszer.

24–25. A kürt

A kürt rézfúvós hangszer, megszólaltatása az úgynevezett „ajakpergetéssel” történik. A hang képzéséhez külön tölcsérformájú szájrészt használnak, amelynek segítségével határozottabb, erőteljesebb hangot érhetnek el. A fokozatosan táguló, tölcsérformában végződő rézcső köralakban helyezkedik el, hogy a muzsikus a több méter hosszú testet kényelmesen kezelhesse. Régebben postakocsikon, vadászatoknál mint jelzőkürtöt használták, később komoly zenei feladatokat kapott, mint szóló- és zenekari hangszer.

26–27. A metallofon, a triangulum, a tikfa és a dob

A metallofon, a triangulum és a tikfa olyan hangszerek, amelyeket ha megütnek, rezgésbe jönnek, és úgy szólalnak meg. A dobon az ütés hatására a ráfeszített bőrhártya ad hangot. A metallofon behangolt fémlapok sorozata, a középkori harangjáték utódja. A triangulum háromszög alakú hangszer, ütésre csengő, átütő hangot ad. A tikfa az ütős-zenekarok nélkülözhetetlen tagja.

28. A gyerekek a kotta alapján maguk is elénekelhetik a hallott dalt.

29. Hangszer-kíséretes énekkel zárjuk ismerkedésünket a hangszerek világával.

Képek jegyzéke:

1. Címkočka
2. Gordonka
3. Zongora
4. Zongora, négykezes
5. Zongora
6. Hegedű-zongora
7. Gordonka-zongora
8. Két gordonka
9. Klarinét
10. Klarinét-zongora
11. Fuvola
12. Fuvola, zongora
13. Piccolo
14. Piccolo, zongora
15. Fuvola-piccolo
16. Oboa
17. Fagott
18. Oboa-fagott-zongora
19. Szólóének
20. Furulya
21. Két furulya
22. Gitár
23. Gitár
24. Kürt
25. Két kürt
26. Metallofon, tikfa, csörgődob
27. Ének, dob, triangulum, cintányér, tikfa
28. Kottakép
29. Ének, fuvola, gordonka, hegedű

A műrészletek címe:

- Bach-Székely Endre: Andante
Orosz népdal
Bach: G-moll kis prelüdium
Bartók: Magyar tánc
Mozart: B-dúr menüett
Küchler: G-dúr Concertino
Mozart: Pásztor dal
Pleyel: Szonatina (részlet)
Draskóczi: Korondi táncok
Mozart: B-dúr szonatina-menüett
Telemann: F-moll kánon-szonáta (részlet)
Járdányi: Szonatina, II. tétel
Székely Endre: Olasz népdal
Kodály: 5. epigramma
Beethoven: VII. szimfónia (részlet)
Skála
Skála
Mozart: B-dúr Divertimento-menüett
Megyen már a hajnalcsillag...
Kelj fel, juhász
Német paraszttánc
Skála
Puskás: Etűd
C-dúr skála
Méhül: Vadászjelenet
Kodály: Volt nekem egy kecském
Hidló végén (népdal)
Decsényi J.: Kati dalai – Táncoljunk diridon (a capella kórus)
Praetorius: Viva la musica

Magyar Diafilmgyártó Vállalat, Budapest
HIS 79060